

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשֶׁת וַיִּגַּשׁ

ד' טבת תשפ"ה

יציאת השבת:

17:28

ירושלים: 17:29

הפטרה: ויהי דבר ה' אלי
מכריזים על צום עשרה בטבת שיחול ביום שיש
ברכת הלבנה החל מזיום שני
יציאת שבת ר"ת: 17:48
גיליון 896

כניסת השבת:

16:16

ירושלים: 16:13

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל!

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

פגישתם המרגשת של יעקב ובנו יוסף לאחר עשרים ושתים שנה היא נקודת השיא ביחסיהם. התרגשות גדולה מאוד יש גם מצד יעקב וגם מצדו של יוסף. אך מה קורה במפגש עצמו? הכתוב מספר (מו, כט): "ויפול (יוסף) על צואריו ויבך על צואריו עוד". וברש"י העיר על פי התלמוד: "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהיה קורא קריאת שמע". הפרשנים (עיין שפתי חכמים) הקשו כיצד הפריע יוסף ליעקב בתפילתו וכן מדוע יוסף לא עמד והתפלל באותה שעה וכו', ותרצו מה שתרצו. אך לעניות דעתי יש להקשות גדולה מזו. מדוע יעקב לא מתפלל קודם לכן או אחר כך, אחרי שחיכה זמן רב למפגש זה? אלא ודאי כיון יעקב את השעה לומר דווקא אז קריאת שמע. מדוע?

יש שתרצו על פי הפסוק הבא בו אומר יעקב ליוסף: "אמונתה הפעם אחרי ראותי פניך כי עודך חי", וקודם פטירתו של אדם צריך לומר קריאת שמע. ולכן אומרים קריאת שמע על המיטה, קודם השינה, כי השינה אחד משישים במייתה. וגם לפי תירוץ זה היה צריך יעקב לומר קריאת שמע קודם המפגש עם יוסף, ולא בזמן המפגש, שמא ימות! ונראה לומר, כי יעקב אבינו כיוון את השעה, וברגע שבו נפגש עם יוסף החל לקרוא קריאת שמע! והטעם, כיון שרצה יעקב את כל האהבה הגדולה שהיתה לו ליוסף, להקדישה לקדוש ברוך הוא. ולכן דוקא בנקודת השיא של המפגש ביניהם הוא קורא קריאת שמע! ובכך מקיים "ואהבת את ה' אלוהיך... בכל נפשך" – בכל נפשך ממש. וכשם שקיים התנא המופלא עקיבא בן יוסף בנפשו. היה מעמד זה לימוד ליוסף ולאחיו ולצאצאיהם לדורותיהם, שתהיה אהבת ה' תקועה בלבם ולקדש את שמו הגדול של ה' יתברך!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

צום עשרה בטבת והמאורעות אותם הוא מסמל

צום עשרה בטבת, הוא אחד מארבעה ימים בשנה, המציינים לנו תקופות קשות בהיסטוריה היהודית. שלושת הימים האחרים הנם: תשעה באב - יום חורבנם של בית ראשון ובית שני. יז' בתמוז - היום בו פרצו טיטוס ולגיונות הרומאים את חומות ירושלים. ג' בתשרי - יום המציין את הירצחו של גדליה בן אחיקם, המושל היהודי ביהודה, מטעם מלכות בבל.

עשרה בטבת, מציין את תחילת המצור שהטיל נבוכדנצר, מלך בבל על ירושלים ואת תחילתו של הקרב, שבסופו נחרבו ירושלים ובית המקדש ועם ישראל הוגלה לבבל למשך שבעים שנה. אנו מוצאים תיעוד לעשרה בטבת, כבר בדבריו של הנביא יחזקאל, שהוגלה לבבל, כחלק מקבוצת הגולים הראשונה שנשלחה לשם בידי נבוכדנצר, אחד עשר שנים לפני חורבן בית המקדש עצמו.

בשל חומרתו של צום זה, בו נאמר, (יחזקאל פרק כד, א): "ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה". ולכן ע"פ ההלכה: "אם חלו בשבת וכו'. חוץ מעשרה בטבת שאינו חל לעולם בשבת ואפילו היה חל לא היו יכולין לדחותו ליום ראשון מפני שנאמר בו בעצם היום הזה כמו ביום כיפור", (אליהו רבה או"ח תק"ג).

ולכן נוהגים לקיימו ולצום גם כאשר צום עשרה בטבת חל בערב שבת (יום שישי) כמו בשנה זו, לעומת שאר ימי הצום, שמועדיהם משתנים או נדחים בהתאם לשבת.

השנה נצום ביום שישי, (אם עד אז לא יגיע משיח צדקנו). ואולם, לא נאריך בתפילת ערבית של שבת קודש, וכן בדרשה, כדי להקל ולא להאריך בצום אל תוך השבת. בבית יאמרו שלום עליכם ואשת חיל כרגיל, ויקדשו ואז אפשר לאכול בשמחה סעודת שבת שהיא גם פתיחת צום עשרה בטבת.

תרגום השבעים

מלבד האירועים שהזכרנו, התרחשו אירועים קשים נוספים בסמוך ליום עשרה בטבת. בשמונה בטבת, כינס המלך המצרי פתולמי, שבעים חכמים יהודים ואילץ אותם בעל כרחם, לתרגם את התנ"ך לשפה היוונית. על אף שהתלמוד מספר לנו על נס שאירע במהלכו של התרגום - כל שבעים החכמים, שישבו בתאים נפרדים, תרגמו את התנ"ך בצורה זהה לחלוטין - ראו החכמים, בני התקופה, את התרגום באור שלילי ביותר. התלמוד מציין כי כאשר יצא תרגום זה לאור, "כיסתה חשיכה את העולם".

תרגום התנ"ך
ליוונית, יצר מעין
"הכשר" לשפה זו
והשפיע רבות על
החברה היהודית.

תרגומו של התנ"ך ליוונית, סייע ליהודים "ההלניסטים" לקדם את תוכניתם, לקרב את תרבות יוון לחיי היהודים ולנסות לשלב את ערכי יוון ואת אורח החיים היווני ביהדות. תרגום התנ"ך ליוונית, יצר מעין "הכשר" לשפה זו והשפיע רבות על החברה היהודית, כשהוא תורם להתבוללות ולהתקרבות "חלקה" ומהירה יותר לתרבות היוונית.

פטירתו של עזרא הסופר

בתשעה בטבת נפטר עזרא הסופר. חכם זה, היה ענק שבענקים, כאשר התלמוד אף משווה אותו למשה רבנו! אילולא ניתנה התורה למשה, היא היתה מועברת לבני ישראל דרך עזרא. תחת שרביטו והשראתו של עזרא הסופר, הונהגה "שיבת ציון" מגלות בבל ובסיועו של נחמיה - נבנה הבית השני, אם כי בגרסה צנועה יותר מזו של מקדש שלמה המפואר.

עזרא היה זה שחידש את בריתו של משה רבנו, בין ישראל לאלוקים והוא זה שעצר את תופעת נשואי התערובת, שפשתה בקרב העולים לירושלים. הוא חיזק את שמירת השבת מבית ומחוץ ובנה מערך לימודי והסברתי להעמקת הידע ולפיתוח התורה שבעל פה, שניתנה למשה בסני.

עזרא הסופר, שהיה אדם ללא רבב, רחום וחנון, בעל מעוף, ידע רב וכריזמה סוחפת, הוא היה שליח ה', שבזכותו שרדו היהדות והעם היהודי עד היום. משום כך, אין כל פלא, שאנו מציינים את יום פטירתו כיום אבל. ואולם, מכיוון שאין הגיון בקיום שלושה ימי צום רצופים, וכמו כן לא ניתן לעמוד בשלושה ימי צום כאלו, אוחדו מועדי השמונה והתשעה בטבת, ליום צום אחד - עשרה בטבת.

איחוד מועדי אבלות

חכמי ישראל, שלא היו מעוניינים למלא את לוח השנה בימי אבל, דגלו בצירוף ימי זיכרון יומי צום זה לזה. לכן

יום הקדיש	מציין תשעה באב גם את
הכללי ויום	יום הזיכרון לחורבן
השואה	קהילות שו"ם (שפייר, וורמייא ומגנצא שבגרמניה,
היהודי	היום שפייר, וורמס ומיינץ).

במסעי הצלב לפני כאלף שנים, על אף שקהילות אלו נחרבו בחודש אחר.

מדיניות זו, של איחוד ימי זיכרון, הייתה מקובלת בעולם היהודי עד לשואה, שהשתוותה בגודלה, לכל מה שקדם לה בהיסטוריה היהודית בגולה. על אף כל זאת, גם לשואה הוקצה יום הזיכרון דווקא לעשרה בטבת, מתוך התחשבות בחלקים גדולים באוכלוסייה הישראלית.

יהי רצון ובעזרת ה' נוסף רק ימי שמחה ללוח השנה שלנו.

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" (זכריה, ט).

תחילת הצום: 5:32 **צום עשרה בטבת** סיום הצום: 17:18

א. תקנו הנביאים והחכמים שלאחר החורבן לצום בעשרה בטבת, מפני שבאותו יום בא נבוכדנאצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, וממצור זה התחילה הפורענות שנסיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ומאז שהוקם בית המקדש השני בטל הצום, אבל כשחזר ונחרב חזרה תקנת הצום לקדמותה. ואף שבימי הבית השני החל המצור בתאריך אחר, מכל מקום עיקר הצומות נתקנו על החורבן הראשון, שמכמה בחינות הוא חמור יותר, ועליו אנו צמים. וכיוון שכבר נקבע צום בעשרה בטבת, נצטרפו לעניינו של הצום עוד שני מאורעות מצערים שחלו סמוך לאותו יום: מיתת עזרא הסופר בט' טבת, ותרגום התורה ליוונית בח' טבת.

ב. **צום עשרה בטבת שחל ביום שישי:** מתענים. מתפללים שחרית של תענית ציבור, 'עננו', סליחות לעשרה בטבת "וארץ שפל רומי". ואם יש שישה מתענים קוראים בתורה 'ויחל'. וכן בתפילת מנחה שראוי להקדימה, אם יש שישה מתענים קוראים 'ויחל' ובעמידה אומרים 'עננו'. אם מתפללים מנחה קטנה סמוך לשקיעה הכהנים המתענים עולים לדוכן לברכת כוהנים. אחר בחזרה אין אומרים תחנון. לא יאריכו בתפילת ערבית של שבת ובדרשה, כדי שיפתחו את הצום מיד אחר תפילה (ואחר אמירת שלום עליכם.. וקידוש).

ג. **השומה בטעות בצום:** מי שטעה ושתה ביום צום, חייב להמשיך לצום, שכן ימים אלו נקבעו לצום על הצרות שאירעו לנו בהם. ואף שבאכילתו או שתייתו שבר את הצום, וכבר לא יאמר בתפילתו "עננו", מכל מקום איסור אכילה ושתיה ממשיך לחול עליו. ומי שעשה עבירה אחת אין לו היתר לעשות עבירות נוספות (שו"ע תקס"א). ואין צורך להתענות ביום אחר תמורת הצום ששבר, מפני שחייב הצום הוא דווקא באותו יום שבו תקנו חכמים לצום.

ד. **חולים פטורים מהצום:** כשתקנו הנביאים והחכמים את הצומות תיקנום לאנשים בריאים, אבל על החולים לא גזרו לצום. ובזה שונה דין יום הכיפורים מדין שאר הצומות, שביום הכיפורים גם החולים חייבים לצום, מפני שהוא מן התורה, ורק כשהמחלה קשה עד שהצום עלול לגרום לסיכון הנפש אין לצום, שפיקוח נפש דוחה את מצוות התורה. אבל בשאר הצומות שתקנו חכמים חולים פטורים ואינם צריכים לאכול ולשתות לשיעורים, אלא יאכלו וישתו כדרכם, אבל לא יענוו עצמם במאכלי מותרות.

ה. **מעוברות ומניקות:** פטורות מהצומות הקלים. והטעם לכך, מפני שמעיקר הדין הנביאים תקנו לצום בצומות הללו רק בשעה שיש על ישראל גזרות קשות, ואילו כיום אנו נוהגים לצום בכל הצומות גם כשאין עלינו גזרות קשות, מפני שכך נהגו וקיבלו כל ישראל לצום בהם עד שיבנה בית המקדש במהרה בימינו. אולם כבר מתחילה נהגו שהמעוברות והמניקות אינן צמות בהן, מפני שהצום קשה להן יותר.

וכל המתאבל על ירושלים יזכה לראות בבניינה במהרה בימינו אמן.

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לדפוס: ציפורה ויהושע לוי. שרה בת שמחה. בנימין יהודה. עזר בן עשה. תקוה בת עזיה. אליה בת גיא. אסתר בת דבבה. מל בת עננה. אברהם בן דוד. רחמים בן סולמנה. הרצל בן אביגיל. אליה בת סליחה. ישי רחל לוי. חנה בת חזקיה. עדן בת דוד. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מייכל. דוד בייטן ח"ו. לוחית יוסף ושרה בן דוד ח"ו. להחיות נעדי צה"ל ושבינוי ובהם: אורון שאלו, הדר גולדן, גיא חבר, רון ארד, יהודה צבי, צפי פלדמן. וכל החתומים והשבוים בעזה! לעילוי נשמת: הר"ר יוסף. הר"ר אברהם עקרון. רבי כסעדר מלול. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. ז"ל. סופר מנחם. יצחק דרעי. מקסים חיים דרעי. ביד נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ונצחם אטאם. אורן מועלים. אליהו מייזן. דוד גרסברג מירי פולק. מרים קדושים. עמוס דבורי. סניטוב משה יהודה. יצחק זקן מלוקה. נעים משה. אנטון נסים וסוליקה שושן. אליס טוביל. מרים שמעון. יפה זגורי. יונה קלון. סימי בת רחל. ליטל שבת משה עטרת. חנה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליה בת פריחה. תירצה ויטק. אסתר ונעבר נחום. דניאל אלמליח. מנחם הלוי. דוד טוביל. מייכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ונצחם אטאם. אליהו אדרי. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויסק שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נעימה בת מלוד. ליאור רחמים. ז'ק טל. עליזה מועלים. עליזה כהן. שרה אוליאל. דוד ופריחה כהן. שמעון בן דוד. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיכאל ועקני. חסיבה ששפוטט. עשה דוד. ברכה סופר. כמסיה דודי. רפי עשור. איתי זפתי. מועין וסודר עשור. כמשה כהן. מרים בת רחל. טאה סקן. אילה שחר. אורטל מנכר. יצחק ונצחם אטאם. אורי יצחק אילוז ח"ו. יצחק בן פנעה ז"ל.

ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעיליה צילה לבית משפחת ציטרון ח"ו. ד. אברהם ולאח ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה